

KOVÁCS GYULA TÜNDÉRKERTJE

A *tündérkert* varázsos jelentésű szó a magyar emlékezetben: egyszerre jelenti az elérhetetlen szépségek színhelyét, és egy nagyon is valóságos metaforát. Mesebeli lények és az álmok paradicsomát, ahol minden a helyén van, és ahol minden Isten kezenyomát őrzi. Minden élőlény, minden termő fa; égen a felhők és az egész lefegyverző idill. És a tündérkert jelenti *Bethlen Gábor* Erdélyét is – sok romlás közt egy valódi új világot és új földet, amely szinte már nem is emberi léptékű, hanem inkább földöntúli alkotás.

De mára mintha eltűnnének a „tündérkertek” – most nekünk kell újjáépíteni. A veszélybe sodort jövő azt is sejteti, hogy bajban a tudásunk, bajban az ismeretünk fűről-fáról-szemletről, saját környezetünkről. Pusztul, egyben el is felejtettünk sokféle tradíciót – így a magyar gyümölcs kultúra páratlan sokszínűségét és gazdagságát is.

Kovács Gyula a nagyszerű kertész Göcsejből jött – és mára valódi „tündérkertet” alapított. Létrehozta szűkebb pátriája gyümölcs-emlékeit őrző kertjét, majd a Tündérkert mozgalom megalapításával megteremtette az egész Duna-medence talán ma élő legszebb hagyatékát. Mára több mint 2 ezer fajta régi magyar gyümölcs él és virágzik és terem páratlan gyűjteményében. A szélrózsa minden irányából: Moldovától Udvarhelyig, Zentától a mátyusföldi Zsigárdig, a Pilstól, Sárköztől Kalotaszegig és Szilágyságig. Mindenféle régi gyümölcs; gondosan felleltározva, adatolva és virágozva – mindnyájunkat emlékeztetve egy valaha volt gyümölcsöző sokféleségre és a régiek nagyszerűségére. .

Ő maga „külső Göcsejből”, Pórszombatról indult, mint erdész – annak is a mesélő nevű szőlőhegyéről, Medesről. Hogy vagy harminc-negyven éve elinduljon a Nagy Rekonstrukció felé. „Elmúlt legalább negyven esztendeje, amikor nyár dereka táján beült a család az „öreg” 403-as Moszkvicsba és „elzarándokoltunk” a *novai* Nagyhegyre kajszibarackot szedni.” – Talán ezzel a szimbolikus vallomásrészlettel is jelezhetnénk, hogyan vágott neki az akkori fiatalember a régi magyar gyümölcsök, elhagyott, pusztuló kertek feltérképezéséhez. „Amikor elhatároztam, hogy összegyűjtöm a régi idők pusztuló gyümölcsfajtaikat, kezdetben kizárólag ennek a vidéknek a hagyatékát vettem számba, mert a múlt itteni gazdagságát jól szemlélteti göcseji, de a *novai* tündérkert fajtagazdagsága is.”

És szakemberként és patriótaként is egyaránt azt kellett érzékelnie, hogy nagyszüleink évszázados tapasztalása vész el lassan, és tűnik el az időben minden nagyszerű tudás, amelyet ők évszázadok alatt gyűjtöttek össze. „Érzékelttem”, írja, „hogy a göcseji gazda gyakorlatilag *önellátó* életet élt – mindenhez értett egy kicsit. Szántott, vetett aratott, de maga javította a szekerét, maga patkolta a lovát, ám értett a gyümölcsészethez is, de nem csak a gazda, még a gazdasszony is.”

És idővel, ahogyan *Kovács Gyula* munkája és érdeklődése lassan kinőtte a göcseji kereteket, azt is megfogalmazta, hogy a Kárpát-medencében élő magyarság *őstudása* éppen azt üzeni mindannyiunknak, hogy az élet nem más, mint egyensúly és harmónia. *Egyensúly* az égiekkel és a környező világgal. *Harmónia* a környezettel, embertársakkal, minden élőlényvel. Eleink természeti embere mindig is jól értette környezetének szigorú tanítását és fölismerte a természet körforgását. És belátta munkája teremtő jellegét.

Alapított, épített. Mindent, ami fontos: családot, kultúrát, civilizációt. – Ezt vallja a kertész, aki az örök újjáépítésre vállalkozott.

És Kovács Gyula szülőföldjét sosem elhagyva egész Kárpát-medencei bolyongásai során ennek a belső parancsnak engedelmességgel keresi és kutatja ma is a pusztuló gyümölcsészeti örökséget. Mert az utolsó órákban vagyunk, vagy már azon is túl – legnagyobb magyar gyümölcsész, a 19. századi Bereczki Máté óta is elképzelhetetlenül pusztul, tűnik el napról napra az a hagyaték, amely a gyümölcsök sokféleségét jelentette.

Kovács Gyulát számára elfeledett tudósok munkái is segítséget nyújtottak. Rudinai Molnár István, Entz Ferenc, Villási Pál, Bodor Pál, Nagy Ferenc és mindenekelőtt a vidéki magányban is nagyszerű művet alkotó férfiú, a magyar gyümölcsészet atyja, Bereczki Máté. Bereczki, a nagy előd is begyűjtötte és rendszerezte, majd tovább is adta azt a nagy hagyatékot, amelyet a 19. század Magyarországon még fellelhető volt.

Kovács Gyula méltó utódként gyűjt, szaporít és visszaadja hagyatékunkat. „Oltottam gyökérbe és rügybe, fás és zöldoltással, de vannak egyedi módszereim is – mondja, és cselekedetével mindenkinek példát nyújt. Saját gyűjteménye mellett megalapította a ma már 100-nál is több kisközösséget számláló *Tündérkert-mozgalmat*, amely szinte teljesen behálózta az egész Kárpát-medencét. S amely minden tájegységet, régiót és falut arra buzdít, hogy gyűjtse össze, leltározza fel saját lakóhelye pusztuló, nyomokban is alig fellelhető gyümölcsészeti hagyományát. Hogy avasson be saját földje és környezete múltjába – tegye meg az első lépést egy régi, ezerarcú gazdagság visszahódítására. A *Tündérkertek*nek az a szerény, ám nagyon is méltánylandó kérése és üzenete: mindenki ültessen egy fát nagyszülei hagyatékából!

Kovács Gyula áldozatos és szívet melengető munkája révén akkor talán megvalósul Bereczki Máté régi álma is: Isten legszebb gyümölcsöskertjévé változtatja a magyar hazát.

Ambrus Lajos